

تاریخ ادبیات دوازدهم

ادبیات تعلیمی

دو نمونه از آثار منشور ادبیات تعلیمی:

۱- گلستان: سعدی

۲- کلیله و دمنه: ترجمه نصرالله منشی

✳ نکات مهم:

غزل «ملکا ذکر تو گویم» از دیوان شعر حکیم سنایی غزنوی. موضوع: ستایش

قطعه «مست و هشیار» از دیوان اشعار پروین اعتصامی.

قطعه «مست و هشیار» به شیوه مناظره (گفت‌وگو و سوال جواب) است و از زیباترین آثار تعلیمی است.

غزل «در مکتب حقایق» از دیوان حافظ.

✳ دلایل مناظره بودن سروده «مست و هشیار» و شعر «نخستین بار گفتش کز کجایی»:

در «مست و هشیار» بین مست و محتسب و در شعر نظامی بین «خسرو و فرهاد» گفت‌وگو و سوال و جواب صورت گرفته است.

در مناظره گفت‌وگو به قصد غلبه بر حریف انجام می‌شود و در «مست و هشیار» نیز هدف «مست» با توجه به نابسامانی روزگار و دستگاه

قضای آن دوران، غلبه بر محتسب است، پروین اعتصامی بسیار محکم و هنرمندانه به این موضوع پرداخته است و در مناظره «خسرو

و فرهاد» نیز هدف «فرهاد» در پاسخ به سوالات «خسرو» غلبه بر او و نشان دادن عشق راستینش نسبت به «شیرین» است.

ادبیات پایداری

دو نمونه از آثار منشور ادبیات پایداری:

۱- روایت سنگر سازان ۲: عیسی سلمانی لطف‌آبادی

۲- قصه شیرین فرهاد: احمد عربلو

* غزل اجتماعی

غزل اجتماعی: به غزل‌هایی که محتوای آن‌ها، بیشتر مسائل سیاسی و اجتماعی است، گفته می‌شود. دوره رواج غزل اجتماعی: غزل اجتماعی در عصر مشروطه با توجه به دگرگونی‌های سیاسی و اجتماعی، رواج یافت. شاعران سراینده غزل اجتماعی: محمدتقی بهار - عارف قزوینی - فرخی یزدی.

* نکات مهم:

غزل «آزادی» از دیوان اشعار ابوالقاسم عارف قزوینی.

غزل «آزادی»، نمونه‌ای از اشعار وطنی عارف قزوینی است که به وسطه بیگانگان و بیدادگری محمدعلی شاه اشاره دارد.

غزل «دفتر زمانه» سروده فرخی یزدی از دیوان اشعار وی.

متن «خاکریز» نوشته عیسی سلمانی لطف‌آبادی از کتاب «روایت سنگسازان ۲».

متن «جاسوسی که الاغ بود» نوشته احمد عربلو از کتاب «قصه شیرین فرهاد».

* قصیده دماوندیه:

قصیده دماوندیه، سروده محمدتقی بهار است.

محمدتقی بهار قصیده دماوندیه را در سال ۱۳۰۱ هجری شمسی سرود.

در سال ۱۳۰۱ به تحریک بیگانگان، هرج و مرج قلمی و اجتماعی و هتاک‌ها در مطبوعات و آزار وطن‌خواهان و سستی کار دولت مرکزی بروز کرده بود. بهار قصیده دماوندیه را با تأثیرپذیری از این معانی گفته است.

ادبیات غنایی

دو نمونه از آثار منظوم ادبیات غنایی:

۱- مثنوی معنوی: مولوی

۲- مثل درخت، در شب باران: محمدرضا شفیعی کدکنی (م. سرشک)

سه نمونه از آثار منثور ادبیات غنایی:

۱- فیه ما فیه: مولوی

۲- فی حقیقه‌العشق: شهاب‌الدین سهروردی

۳- تمهیدات: عین القضاة همدانی

✱ نکات مهم:

«م. سرشک» نام ادبی محمدرضا شفیعی کدکنی است.

«فی نامه» هجده بیت آغازین مثنوی مولوی است.

کتاب «فیه ما فیه» از آثار مثنوی مولوی است.

متن «در حقیقت عشق» نوشته شهاب‌الدین سهروردی از کتاب «فی حقیقه‌العشق».

متن «سودای عشق» نوشته عین‌القضاة همدانی از کتاب «تمهیدات».

«صبح ستاره‌باران» سروده محمدرضا شفیعی کدکنی (م. سرشک) از کتاب «مثل درخت، در شب باران».

ادبیات سفر و زندگی

پنج نمونه از آثار منشور ادبیات سفر و زندگی

۱- از پاریز تا پاریس: محمد ابراهیم باستانی پاریزی

۲- بینوایان: ویکتور هوگو

۳- تذکره‌الاولیا: عطار نیشابوری

۴- کویر: علی شریعتی

۵- بخارای من، ایل من: محمد بهمن‌بیگی

✱ نکات مهم:

متن درس «بوی جوی مولیان» از کتاب «بخارای من، ایل من» نوشته محمد بهمن‌بیگی.

مرحوم حاجی ملاهادی سبزواری - آخرین فیلسوف از سلسله حکمای بزرگ اسلام - مقامی بلند و شخصیتی نمایان داشت.

کتاب «کویر» دکتر شریعتی سفرنامه است، چون به شرح جزئیات سفر به کویر پرداخته و زندگی‌نامه هم هست، چون سفرنامه‌ها یا گزارش احوال خویش یا خاطره نگاشت‌ها، بخشی از «زندگی‌نامه» و «حسب‌حال» هستند.

در واترلو یک «پانوراما» ساخته شده که از شاهکارهای هنری است و گفته می‌شود تمام منظر آن براساس تعریف ویکتور هوگو از میدان جنگ - در جلد دوم کتاب بینوایان - ساخته شده است.

ادبیات انقلاب اسلامی:

یک نمونه از آثار منظوم ادبیات انقلاب اسلامی:

دری به خانه خورشید: سلمان هراتی

دو نمونه از آثار منثور ادبیات انقلاب اسلامی:

۱- تیرانا: محمدرضا رحمانی (مهرداد اوستا)

۲- سانتاماریا: سید مهدی شجاعی

✨ نکات مهم:

«مهرداد اوستا» نام هنری محمدرضا رحمانی است.

شعر «فصل شکوفایی» سروده سلمان هراتی از کتاب «دری به خانه خورشید».

متن «آن شب عزیز» نوشته سید مهدی شجاعی از مجموعه داستان «سانتاماریا».

شعر «شکوه چشمان تو» از «مرتضی امیری اسفندقه» در نکوداشت شهید محسن حججی سروده شده است.

ادبیات حماسی:

یک نمونه از آثار منظوم ادبیات حماسی:

شاهنامه: فردوسی

معرفی شخصیت‌های داستان گذر سیاوش از آتش:

۱- کیکاووس: شاه خیره‌سر کیانی

۲- سودابه: دختر شاه هاماوران و همسر کاووس شاه که به سیاوش دل می‌بندد.

۳- سیاوش: فرزند کاووس، شاه خیره‌سر کیانی، که پس از تولد رستم او را به زابل برده و رزم و بزم به او می‌آموزد. پس از بازگشت، سودابه به او دل می‌بندد. اما او که آرم و حیا و پاکدامنی و عفاف آموخته است، تن به گناه نمی‌سپارد و به همین دلیل از جانب سودابه متهم می‌شود. کیکاووس به خاطر تهمت‌های سودابه به توصیه موبدان، آتشی برپا می‌کند تا به این روش، گناهکار از بی‌گناه شناخته شود که بی‌گناهی سیاوش اثبات می‌شود و به سلامت از آتش گذر می‌کند.

معرفی شخصیت‌های شعر «خوان هشتم»

۱- **رستم**: پسر زال، پهلوان سیستانی (شیر ایران شهر، تهمتن، گرد سجستانی)، در داستان «خوان هشتم» نماد مردی و جوانمردی و پهلوانی.

۲- **شغاد**: برادر ناتنی رستم، که با حفر چاه موجب کشته شدن رستم و رخس رستم شد و رستم نیز درون چاه، انتقام خود را از شغاد گرفت و او را با تیر به درخت دوخت. «شغاد» نماد افراد پست و نامرد است.

* نکات مهم:

شعر «**خوان هشتم**» سروده مهدی اخوان ثالث از مجموعه شعر «در حیاط کوچک پاییز در زندان».

شعر «**ای میهن!**» سروده ابوالقاسم لاهوتی.

ادبیات داستانی

یک نمونه از آثار منظوم ادبیات داستانی:

منطق الطیر: عطار نیشابوری

دو نمونه از آثار منثور ادبیات داستانی:

۱- **سندباد نامه**: ظهیری سمرقندی

۲- **ارمیا**: رضا امیرخانی

* نکات مهم:

ابیات درس «سی مرغ و سیمرغ» برگرفته از کتاب **منطق الطیر عطار** است.

داستان کوتاه «**کباب غاز**» به قلم محمدعلی جمالزاده است.

ادبیات جهان

دو نمونه از آثار منظوم ادبیات جهان:

۱- **هوا را از من بگیر، خندهات را نه!**: پابلو نرودا

۲- **غزلواره‌ها**: شکسپیر

یک نمونه از آثار منثور ادبیات جهان:

قصه‌های دوشنبه: آلفونس دوده (ترجمه عبدالحسین زرین کوب)

❁ نکات مهم:

شعر «خنده تو» سروده پابلو نرودا از کتاب «هوا را از من بگیر، خندهات را نه!».

متن «مسافر» نوشته یوهان کریستف فردریش شیلر است.

کتاب «قصه‌های دوشنبه» از آفولنس دوده است که عبدالحسین زرین کوب آن را ترجمه کرده است.

نیایش «لطف تو» از دیوان وحشی بافقی.

جدول منظوم و منثور

نظم / نثر	پدیدآورنده	نام اثر
منثور	سعدی	گلستان
منثور	ترجمه نصرالله منشی	کلیله و دمنه
منثور	عیسی سلیمانی لطف آبادی	روایت سنگسازان ۲
منثور	احمد عربلو	قصه شیرین فرهاد
منظوم	مولوی	مثنوی معنوی
منثور	مولوی	فیه ما فیه
منثور	شهاب‌الدین سهروردی	فی حقیقه‌العشق
منثور	عین‌القضات همدانی	تمهیدات
منظوم	محمد رضا شفیعی کدکنی (م. سرشک)	مثل درخت، در شب باران
منثور	محمد ابراهیم باستانی پاریزی	از پاریز تا پاریس
منثور	ویکتور هوگو	بینوایان

نظم / نثر	پدیدآورنده	نام اثر
منثور	عطار نیشابوری	تذکره‌الاولیا
منثور	علی شریعتی	کویر
منثور	محمد بهمن بیگی	بخارای من، ایل من
منظوم	سلیمان هراتی	دری به خانه خورشید
منثور	محمد رضا رحمانی (مهرداد اوستا)	تیرانا
منثور	سید مهدی شجاعی	سانتاماریا
منظوم	فردوسی	شاهنامه
منظوم	اخوان ثالث	در حیاط کوچک پاییز در زندان

منظوم	عطار نیشابوری	منطق الطیر
منثور	ظهیری سمرقندی	سندبادنامه
منثور	رضا امیرخانی	ارمیا
منظوم	پابلو نرودا	هوا را از من بگیر، خندهات را نه!
منظوم	شکسپیر	غزلواره‌ها
منثور	آلفونس دوده	قصه‌های دوشنبه